

СВЯТО «МОВО РІДНА, СЛОВО РІДНЕ...»

Мета: розширити знання учнів про багатство та красу української мови; розвивати мислення, мовлення, творчі здібності; виховувати повагу до рідної мови, почуття гумору.

Хід заходу

Святково прибраний клас (*зала*). На стінах — портрети українських письменників, плакати з висловлюваннями про мову, слово...

Звучить марш запорізьких козаків. На сцену виходять хлопці. Один із них читає наказ.

Наказ

«Вельмишановна громадо міста (села)! Нині світлеє свято зібрало нас у цій залі. Зібралися люди добрі на свято своє, свято традицій, народних пісень вольних, мови рідної. І прославимо в цей день пісню українську, мову рідну. Хай у віках живе діло славних рук і не висихає джерело душ людських і традицій народних! По цьому бути!»

Звучить пісня «Ой ви, стрільці січовії». На сцену виходять господар і господиня. Обоє — в українських костюмах, з короваєм.

Господиня. Із святом вас, шановні добродії, шанувальники рідного слова. Сьогоднішня зустріч — ще одна сходинка до нашого взаєморозуміння, до родинного єднання в сім'ї вольній, новій.

Господар. Щасливі ми, що народилися і живемо на такій чудовій, багатій, мальовничій землі — в нашій славіній Україні. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки — тут коріння роду українського, що сягає сивої давнини. І де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик рідної землі, хвилюємося до сліз, зачувши рідне слово.

Господиня. Шановні діти, вчителі, гості! Запрошуємо вас до нашої господи на хліб, сіль, на слово щире, на бесіду мудру, на свято наше — торжество рідної мови.

Господар. Гостей дорогих ми вітаємо щиро, стрічаємо хлібом, любов'ю і миром. Прийміть коровай наш із жита-пшениці. (Кладе коровай на стіл.)

На сцену виходять ведучий і ведуча.

Ведучий. Мова — то цілюще джерело; хто не припаде до нього вустами, той сам усихає від спраги.

Століттями мова народу була тією повноводою річкою, яку ми називаємо поезією. Поетична грань живе в слові, і слово немислиме без неї, як немислима річка без води.

Ведуча. Україна — золота чарівна сторона. Земля рясно уквітчана, зеленню закосичена.

Скільки ніжних, ласкавих поетичних слів придумали люди, щоб висловити свою гарячу любов до краю, де народилися і живуть. У глибину століть сягає історія нашого народу. І чим більше минає часу, тим яскравіше ми її уявляємо. Пізнати історію рідної сторони і рідної

мови нам допомагають книги і самобутня творчість нашого народу: мелодійні пісні та думи, барвисті коломийки та ліричні хороводи, чарівний фантастичний світ казок. Хай же сьогоднішнє свято відкриє перед вами, дорогі друзі, шанувальники української мови, розум, мудрість, гумор нашого талановитого народу.

Ведучий

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її, вічно живу і нову,
І мову її солов'їну.
На сцену виходять читці.

1-й учень

Як гул століть, як шум віків,
Як бурі подих рідна мова,
Вишневих ніжність пелюстків,
Сурма походу світанкова.
Неволі стогін, волі спів,
Життя духовного народу.

2-й учень

Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно й ненастанно
Політь бур'ян. Чистіше від сльози
Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм живим життям...

3-й учень. Мамина пісня, батькова хата, дідусева казка, бабусина вишиванка, добре слово, традиції і обряди — це криниця невичерпного народного життя. Бережіть свою одвічну колиску і спокій на землі.

О, не згуби ти свого родоводу,
Безсмертна мово, рідна і терпка.
Ти є душа співучого народу,
Що був, і є, і буде у віках.

4-й учень

Трембітна мово. Музико. Калино.
І споконвічна й назавжди моя.
До тебе завше я душею лину.

Марія... мрія... мамине ім'я.

Зорею, казкою ти снила тихо,
Коли в колиску клала немовля,
Вела за ручку, берегла від лиха
І вчила перше слово вимовлять.

5-й учень

Розквітай же, мово,
І в родині, й в школі,
Й на заводі, і у полі.

Пречудесно, пречудово —

Розквітай же, слово.

Ведуча. Тарас Шевченко своїм величезним талантом розкрив невичерпні багатства народної мови, осягнув її і, як ніхто, відчув чудову, чарівну музику українського слова:

Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос —

Більш нічого.

А серце б'ється — ожива,

Як їх почує!..

Інсценізація твору Спиридона Черкасенка «Як Тарас ходив до залізних стовпів»

Виходять дійові особи: Тарасик та Оксанка.

Оксанка (увечері сама надворі)

Пішли... Смеркає... Пізній час...

Та де ж це справді той Тарас?.. Іще хвилинку почекаю,

А потім... спать?.. Сама не знаю.

(*Угледівши Тараса ще за ворітьми, придушеним голосом*). Тарасе, гей! Іди сюди! Та швидше ж, швидше-но іди!

Тарас перескакує через пліт і біжить до неї.

Тарас. Оксанко, ти? Мене чекаєш?

Оксанка. Ну, й наробив же ти біди! Кажі хуленько, де блукаєш?

Тарас. Біди? Якої? (*Сідає на перелазі коло Оксанки.*)

Оксанка

Де ти був? Гармидеру було багато:

Тут мати лаялась, а тато

Пішли тебе шукати... Чув? І Катря теж...

Тарас (*сміється*). А я приїхав оце що тільки...

Оксанка (здивовано). Звідкіля? Ти дуриш? Га?

Тарас (хреститься). Бодай так дихав, коли дурю!.. (*Махає рукою на захід.*) Ген звідтіля!..

Ходив побачити край світа.

Оксанка. А де ж той край? Далеко?

Тарас. Так.

Пройти там лан великий жита,

А потім гай, а там — байрак,

А далі поле до могили.

А там уже і світа край.

Оксанка. А ти дійшов?

Тарас (зам'явшись)

Ні... ні... через гай

Вже перейшов був і щосили

Шляхом був далі припустив,

Та пострічався з чумаками...

Такі емалеві з батогами...

Передній з них мене спинив:

«Куди, — питає, — ти мандруєш

супроти ночі? Ти ж малий.

Ще в полі, — каже, — заночуєш,

І вовк із'їсть тебе страшний!»

Оксанка (із жахом). Ой лелечко, як лячно!

Тарас (сміється). Що? Лячно?.. Тільки не мені!

Оксанка. Чумак пустив тебе, чи ні?

Тарас

«Ходить так пізно необачно, —

Він каже. — Хлопче, ти звідкіль?»

«З Кирилівки, — кажу. — Ну маєш! —

Він знов, — та це ж за двоє миль

Назад. Ти, — каже, — тут блукаєш?»

«Ні, йду туди, де світа край»...

Чумак у регіт. Каже: «Чий ти?..

Коли з Кирилівки — сідай:

На світа край тобі не вийти

Сьогодні вже — небавом ніч...

Ми ж підвезем тебе до хати,—
Це буде ліпша, хлопче, річ».
Я сів на віз... Воли здорові!
Та круторогі!.. А чумак
Розпитує: і що, і як,
Сміється все на кожному слові,
Жартує... Люльку запалив.
Давав мені теж посмоктати...
«Гірке»,— кажу. І не схотів.
А ось село городи, хати...
«А онде й наша! — я кажу,—
Уже тут сам я добіжу».
«Ну, що ж... як ваша — час вставати»,—
Сказав чумак, спинив волів,
Мене погладив по голівці
І потім з воза ізсадив.
«Ходи здоров по цій мандрівці»,—
Гукнув мені і засміявсь.
А я подякував чемненько
Та через вулицю швиденько
До хати нашої подавсь.

Оксанка. Який ти сміливий! І вовка тобі не страшно?

Тарасик (байдуже ніби). Звісно, ні.

Оксанка. А мандрувать то штука ловка! Хотілося б хоч раз мені піти з тобою...

Тарас

То ходімо...

Лиш треба встати на зорі.

До ранку будем на горі

Аж за селом...

Побачим дечого багато,

Як гай перейдем і байрак

Та вийдемо на ту могилу...

Оксанка. Там світа край? Ну, розкажи ж! Тебе ж діждалася насилу, а ти про це чомусь мовчиш.

Тарас (замислюється і фантазує)

Та що ж казати?.. Над землею
Схилилось низько небо там,
Як сонце стрінеться з зорею,
Як привітається із нею
І ляже потім спочивать...
Оксанка. Та де ж?.. Там є хіба домівка?

Тарас

Ну, глянь! Така велика дівка,
Того ж не знає, що стоять
Стовпи залізні там, де треба...
А на залізних тих стовпах
Обперто міцно стріху з неба...
Ти розумієш?.. Синій дах...
Не дах, а той... ну, синя стеля,
По ній крізь зорі в кришталі,
А на уквітчаній землі
Під нею й соняшна оселя,
А в ній є ліжко золоте,
Намет над ліжком, як тумани,
Ліжник на ньому, сріблом тканий...

Оксанка (в захваті). Ой, красно як!.. Та де про те довідавсь ти?

Тарас (поважно). Ніде... Сам знаю!.. Не ляже ж сонце під рядно, як я чи ти! Адже ж воно, ти знаєш, звідки?

Оксанка. Звідки?

Тарас. З раю, в раї ж скрізь злото і срібло!

Оксанка. А де ж той рай?.. Чи ти не знаєш?

Тарас (піднімає голівку до неба)

Чому ти так собі гадаєш?

Про тее знає все село,

Що рай на небі...

(Зітхнувши):

Там, де... мати...

Я чув,— коли ховали їх,

То люди почали казати,

Що підуть в небо до святих,

Бо мук зазнали за життя...

(По паузі):

Немає мами... Потім тато...

Лихую мачуху... Пуття...

Відгоді... маєм... небагато...

(Шепче крізь сльози):

Чи бачить мама... чи й не зна?..

Любила дуже нас вона...

Невже, мамунцю, ти не бачиш,

Що мачуха... нас... лає й б'є...

(Тихо плаче.)

Оксанка (крізь сльози)

Тарасику, ти той... ти плачеш?

(Хоче відняти його руку від очей.)

Відкрий же личенько своє...

Не плач, Тарасику, не треба!

(Своїм фартухом витирає йому сльози, потім однією рукою обнімає, а другою гладить його по голівці й цілує.)

Казали ненечка мені,

Що бачить мама все це з неба —

І те, що ходиш ти в рядні,

Як те старча чуже під тином,

Що кривдить мачуха й Степан,

І побивається за сином,

І Бог пошле тобі талан...

Побачиш, любий... Витри сльози,

А то іще побачить хтось...

Ти не зважай на їх погрози...

Стривай, скажу на ухо щось,—

Журитись зразу перестанеш.

На мене веселіше глянеш...

(Нахиляється йому до вуха):

Як виростеш, поберемось

І будемо вже вкупі жити

І день, і два і... цілий рік...

Тарас. Не день, не рік, а цілий вік.

Оксанка

І разом будемо ходити

До тих залізних до стовпів,

Де ляже сонце на спочин...

Тарас (захоплюється)

А я збудую гарну хату,

А в ній велику кімнату...

Садок вишневий розведу...

Тебе ж я одягну, як паву,

І в краснім тім раї-саду

Ми заживем тоді на славу...

Оксанка (прихилившись до нього голівкою)

Посію гарні я квітки...

Та посаджу ще і тополю...

Тарас

І вже не будем кріпаки:

Ми викупим себе на волю!..

Оксанка (мрійно)

Неначе сниться... Красні сни:

Тополя... хата... вишні, квіти.

Тарас

І ми — самі собі пани,—

Як схочемо, так будем жити...

Ведучий. Любов до нашої Батьківщини починається з любові до маленької батьківщини, до пам'яті про рідний поріг, стежки дитинства, до мудрості народної казки, прислів'я, пісні.

Ведуча. Багатий український народ і на ігри зі співанками.

Гра «Подоляночка»

Ведучий. Кожному народу дорога його мова, а нам — українцям — найближча до серця українська. Вона нічим не гірша від італійської — така сама співуча, від російської — така сама багата. Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе. Отож дбаймо про чистоту мови, щоб не опинитися у таких ситуаціях.

Діти розігрують мовні ситуації.

Ведуча. А я хочу нагадати про найдавніші перли народної творчості — прислів'я, приказки, гуморески.

Учні читають народні гуморески та гуморески Павла Глазового.

Ведучий. Розвеселили вас гуморески, а під гарний настрій завжди хочеться співати.

Учні співають жартівливу пісню «Із сиром пироги...».

На сцену виходять господар і господиня.

Господар. Шановне товариство! Швидко промайнуло наше свято.

Господиня. Ми були б дуже раді, якби від нинішнього свята ви залишили у своєму серці хоча б одну краплину любові до рідної мови.

Ведуча

Хай це, можливо, і не найсуттєвіше,

Але ти, дитино, покликана захищати

Своїми долоньками крихітну свічечку букви «І»,

А також, витягнувшись на пальчиках,

Оберігати місячний серпик «Є»,

Що зрізаний з неба разом із ниточкою.

Бо кажуть, дитино, що мова наша солов'їна.

Правильно кажуть. Але затям собі,

Що колись можуть настати і такі часи,

Коли нашої мови не буде пам'ятати

Навіть найменший соловейко.

Тому не можна покладатися

Тільки на солов'їв, дитино.

Ведучий. Сьогоднішнє свято ще раз показало нам усім, що таке для людей рідна мова. Це — тиха мамина колискова, мудре батьківське слово. Це — наша гордість. Бережімо її, гордо всім заявляймо: «Я — українець. Син чи донька цієї землі. Я пишаюся цим, люблю свій народ, свою землю, свою мову!».

Звучить пісня «Україночка».

Ведуча. До побачення, дорогі наші друзі! До нових зустрічей!